

Riêng về hệ thống quản lý và kiểm tra kỹ thuật, một hệ thống tổ chức có tính chất pháp lý chặt chẽ, phải được tổ chức và hoạt động theo những qui định nghiêm ngặt chung cho cả nước, phải được phân cấp cho địa phương quản lý ở những mức độ khác nhau. Nói chung, những qui định kỹ thuật như các qui phạm, qui trình, tiêu chuẩn, chế độ, định mức, thiết kế kỹ thuật v.v... đều do trung ương ban hành, các địa phương chỉ vận dụng

cho thích hợp với hoàn cảnh địa phương, không được trái với những qui định của trung ương.

Trên đây là một số suy nghĩ về vấn đề tổ chức công tác khoa học, kỹ thuật nông nghiệp, chúng tôi mong các đồng chí ở các ngành, các cấp có liên quan cùng tham gia thảo luận để giúp Nhà nước có cơ sở kiện toàn hệ thống tổ chức này.

TIÊU CHUẨN HÓA VỚI CẢI TIẾN QUẢN LÝ XÍ NGHIỆP

HOÀNG MẠNH TUẤN

Ngày 24 tháng 7 năm 1976 Thường vụ Hội đồng Chính phủ đã duyệt dự thảo Điều lệ quản lý xí nghiệp công nghiệp quốc doanh, dự thảo Chế độ thủ trưởng quản lý xí nghiệp công nghiệp quốc doanh và quyết định tiến hành thí điểm ở một số xí nghiệp công nghiệp nhằm rút kinh nghiệm, sửa đổi, bổ sung, hoàn chỉnh các văn bản trên để ban hành chính thức, áp dụng rộng rãi trong các xí nghiệp khác (1).

Việc tiến hành thí điểm này là một bước rất quan trọng trong việc thực hiện chủ trương cải tiến quản lý xí nghiệp của Trung ương Đảng nhằm chuyển từ lối hành chính cung cấp sang kinh doanh hạch toán, từ cách tổ chức quản lý xí nghiệp phân tán, lỏng lẻo sang nề nếp quản lý mới, tập trung, có tổ chức, có kỷ luật.

Đề chuẩn bị cho việc cải tiến quản lý xí nghiệp, trong mấy năm gần đây, Nhà nước đã lần lượt ban hành một số điều lệ về các mặt quản lý kỹ thuật trong xí nghiệp như Điều lệ công tác tiêu chuẩn hóa, Điều lệ quản lý đo lường và Điều lệ về kiểm tra chất lượng sản phẩm ở xí nghiệp công nghiệp quốc doanh.

Trong phạm vi bài này, chúng tôi xin đề cập tới một số vấn đề của công tác tiêu chuẩn hóa cần được lưu ý trong quá trình thực hiện

các dự thảo Điều lệ quản lý xí nghiệp và Chế độ thủ trưởng quản lý xí nghiệp.

Trong chế độ xã hội chủ nghĩa, xí nghiệp công nghiệp quốc doanh là khâu tổ chức cơ bản của hệ thống kinh tế quốc dân, là nơi trực tiếp sản xuất ra của cải vật chất cho xã hội và đóng góp tài chính cho Nhà nước. Hoạt động cơ bản của các xí nghiệp là sản xuất ra sản phẩm. Những sản phẩm này vừa phải có đủ số lượng và chủng loại theo kế hoạch được giao, vừa phải bảo đảm đúng những tiêu chuẩn chất lượng được qui định, đáp ứng tốt yêu cầu của các nơi sử dụng, mang lại hiệu quả cao cho nền kinh tế quốc dân.

Điều 24 của dự thảo Điều lệ quản lý xí nghiệp đã qui định: « *Tất cả những sản phẩm chính của xí nghiệp đều phải có tiêu chuẩn và các định mức kinh tế, các qui trình, qui định kỹ thuật để làm căn cứ chỉ đạo và tiến hành sản xuất* ».

Tiêu chuẩn hóa là cơ sở quan trọng trong các hoạt động sản xuất và kinh doanh ở xí nghiệp. Điều 1 của bản Điều lệ về công tác

(1) Chỉ thị số 311 TTg ngày 24-7-1976 về việc làm thí điểm Điều lệ quản lý xí nghiệp và Chế độ thủ trưởng quản lý xí nghiệp.

tiêu chuẩn hóa ở xí nghiệp công nghiệp (1) đã qui định: « Công tác tiêu chuẩn hóa trong xí nghiệp công nghiệp nhằm đặt cơ sở pháp lý về kinh tế kĩ thuật để hợp lí hóa tổ chức sản xuất, không ngừng nâng cao năng suất lao động, bảo đảm chất lượng sản phẩm, sử dụng hợp lí và tiết kiệm nguyên liệu, vật liệu và hạ giá thành sản phẩm, bảo đảm an toàn kĩ thuật và an toàn lao động ».

Với những mục đích tổng hợp nêu trên, rõ ràng công tác tiêu chuẩn hóa phải được đặt thành một nội dung quan trọng trong toàn bộ hoạt động sản xuất và kinh doanh của xí nghiệp. Rất tiếc trong thời gian qua, nhiều cơ sở sản xuất, kinh doanh đã coi nhẹ công tác này. Các xí nghiệp còn ít quan tâm đến việc tự xây dựng những tiêu chuẩn xí nghiệp, chưa chấp hành nghiêm chỉnh những tiêu chuẩn đã ban hành. Tổ chức hoạt động tiêu chuẩn hóa chưa được giám đốc xí nghiệp quan tâm chỉ đạo. Do đó công tác tiêu chuẩn hóa chưa phát huy được tác dụng tích cực trong việc thúc đẩy sản xuất ở các xí nghiệp. Tình hình đó cùng với phương thức quản lí theo lối hành chính cung cấp đã làm cho sản xuất mang tính chất tùy tiện, tản mạn, rời rạc, hiệu quả thấp, chất lượng sản phẩm giảm sút, qui cách hỗn loạn, tính lặp lẩn và tính thống nhất hóa kém, việc phân công chuyên môn hóa và hợp tác hóa sản xuất gặp nhiều khó khăn, thậm chí không thực hiện được. Cũng do công tác tiêu chuẩn hóa chưa được đẩy mạnh nên các công tác kế hoạch hóa, định giá, cung cấp vật tư, kí kết hợp đồng kinh tế, xử lí trọng tài khi có tranh chấp v.v... đều thiếu cơ sở khoa học và pháp lí vững chắc.

Tình hình đó không thể tiếp tục duy trì trong quá trình tiến hành cải tiến quản lí xí nghiệp theo chế độ quản lí mới — quản lí theo phương pháp công nghiệp lớn xã hội chủ nghĩa.

Việc đưa công tác tiêu chuẩn hóa vào xí nghiệp trước hết phải được thể hiện trong công tác kế hoạch hóa. Theo qui định của chương II trong Điều lệ công tác tiêu chuẩn hóa ở xí nghiệp công nghiệp, kế hoạch tiêu chuẩn hóa là một bộ phận của kế hoạch sản xuất của xí nghiệp. Hằng năm, xí nghiệp phải lập kế hoạch về xây dựng và áp dụng tiêu chuẩn; kế hoạch này phải được công bố đồng thời với kế hoạch sản xuất của xí nghiệp, trong đó có ghi các biện pháp kinh tế — kĩ thuật cần phải thực hiện để bảo đảm cho việc xây dựng và áp dụng tiêu chuẩn trong xí nghiệp.

Nhiệm vụ quan trọng hàng đầu của xí nghiệp là tổ chức sản xuất theo đúng những tiêu chuẩn đã ban hành: « Phải coi tiêu chuẩn là pháp lệnh, không được làm khác tiêu chuẩn nếu không thuộc diện ngoại lệ, được cơ quan ban hành tiêu chuẩn cho phép chậm chước. Các hợp đồng kinh tế, tiêu thụ sản phẩm nhất thiết phải được kí kết trên cơ sở tiêu chuẩn đối với những mặt hàng đã tiêu chuẩn hóa. Việc điều chỉnh giá và định giá bán sản phẩm phải phù hợp với cấp chất lượng tiêu chuẩn qui định. Việc cung cấp vật tư, kĩ thuật phải phù hợp với yêu cầu về qui cách và chất lượng do tiêu chuẩn qui định » (2).

Bên cạnh việc áp dụng tiêu chuẩn, xí nghiệp phải có nhiệm vụ xây dựng hoặc tham gia xây dựng các tiêu chuẩn có liên quan đến quá trình sản xuất ở xí nghiệp mình. Đối với các sản phẩm do xí nghiệp sản xuất, nếu chưa có tiêu chuẩn Nhà nước, tiêu chuẩn ngành hoặc tiêu chuẩn địa phương qui định, xí nghiệp phải xây dựng thành tiêu chuẩn xí nghiệp. Đối tượng để xây dựng tiêu chuẩn xí nghiệp rất đa dạng: từ thành phẩm xuất xưởng, bán thành phẩm, nguyên vật liệu, dụng cụ gá lắp đến các qui trình công nghệ, phương pháp kiểm tra — đo lường và các vấn đề chung có liên quan đến quản lí sản xuất ở xí nghiệp. Các tiêu chuẩn xí nghiệp đều do giám đốc xí nghiệp xét duyệt và ban hành. « Riêng đối với tiêu chuẩn cho thành phẩm, trước khi xét duyệt và ban hành, giám đốc xí nghiệp phải xin ý kiến của cơ quan quản lí cấp trên của ngành hoặc địa phương » (Điều 12 Điều lệ công tác tiêu chuẩn hóa ở xí nghiệp công nghiệp). Lâu nay một số xí nghiệp thường cho rằng xí nghiệp không có nhiệm vụ xây dựng tiêu chuẩn mà chỉ áp dụng tiêu chuẩn do cấp trên ban hành. Có xí nghiệp khi được giao nhiệm vụ xây dựng tiêu chuẩn thường cử những cán bộ không có năng lực làm. Thực ra, tiêu chuẩn hóa là yêu cầu khách quan, tất yếu của quá trình công nghiệp hóa nói chung cũng như các quá trình phát triển sản xuất ở riêng từng xí nghiệp. Các văn bản tiêu chuẩn được xây dựng theo nguyên tắc bảo đảm những yêu cầu về tính tiên tiến, tính thực tế tính kinh tế và tính an toàn chính là mục tiêu kinh tế — kĩ thuật của xí nghiệp, trong đó

(1) Quyết định số 290—CP ngày 30-12-1974 của Hội đồng Chính phủ ban hành « Điều lệ về công tác tiêu chuẩn hóa ở xí nghiệp công nghiệp ».

(2) Quyết định số 26—CP ngày 21-2-1974 ban hành điều lệ về kiểm tra chất lượng sản phẩm ở xí nghiệp công nghiệp quốc doanh.

tập trung rõ nhất những gì mà xí nghiệp có thể phấn đấu và cống hiến cho xã hội. Việc xây dựng tiêu chuẩn xí nghiệp và tham gia xây dựng các tiêu chuẩn cấp trên vừa là nhiệm vụ, vừa là quyền lợi của xí nghiệp. Do đó tất cả các bộ phận trong xí nghiệp đều phải tham gia vào việc xây dựng tiêu chuẩn cũng như tham gia vào việc áp dụng tiêu chuẩn. Điều 17 trong dự thảo Điều lệ quản lý xí nghiệp qui định: « Xí nghiệp phải... tổ chức những người có năng suất cao, kỹ thuật giỏi tham gia vào việc xây dựng các định mức, tiêu chuẩn tiến bộ, đề xuất những biện pháp hợp lý hóa sản xuất... »

Có thể nói, cơ sở để tiến hành các hoạt động kinh tế - kỹ thuật của xí nghiệp là các tiêu chuẩn. Ý nghĩa đó được thể hiện ở các mặt sau đây:

— Các tiêu chuẩn kỹ thuật là cơ sở pháp lý và khoa học kỹ thuật quan trọng để lập kế hoạch và đánh giá hoàn thành kế hoạch ở xí nghiệp. Trong việc giao kế hoạch hoặc nhận kế hoạch, phải ghi rõ xí nghiệp sản xuất các sản phẩm theo tiêu chuẩn nào và khi đánh giá hoàn thành kế hoạch, phải xét đến việc xí nghiệp có thực hiện đúng những yêu cầu của tiêu chuẩn đã đề ra về qui cách và chất lượng sản phẩm hay không. Bộ phận kế hoạch của xí nghiệp có nhiệm vụ « ghi rõ và đầy đủ các tiêu chuẩn và chỉ tiêu chất lượng trong kế hoạch chủng loại và số lượng sản phẩm của xí nghiệp » (1). Để bảo đảm thực hiện kế hoạch được tốt, bộ phận cung tiêu của xí nghiệp có nhiệm vụ « bảo đảm mua những nguyên liệu, vật liệu, bán sản phẩm và sản phẩm có trong danh mục sử dụng của xí nghiệp phù hợp với tiêu chuẩn hay các yêu cầu kỹ thuật đã qui định » (1). Tương tự như vậy, tất cả các bộ phận trong xí nghiệp đều có nhiệm vụ thực hiện những yêu cầu của tiêu chuẩn nêu trong phần kế hoạch của bộ phận mình cũng như trong kế hoạch chung của xí nghiệp.

— Các tiêu chuẩn là cơ sở để tiến hành những biện pháp chuẩn bị sản xuất và tổ chức sản xuất ở xí nghiệp. Các công tác thiết kế và công nghệ đều có liên quan chặt chẽ với công tác tiêu chuẩn hóa. Điều 26 của dự thảo Điều lệ quản lý xí nghiệp qui định: « Việc thiết kế sản phẩm phải theo đúng các tiêu chuẩn, qui phạm và các qui định kỹ thuật khác có liên quan đã ban hành... Trường hợp đặc biệt không thể thiết kế theo đúng tiêu chuẩn và các qui định kỹ thuật, xí nghiệp phải xin phép ngoại lệ ». Đối với những sản phẩm mới, việc tiêu chuẩn hóa cần được tiến

hành song song với việc nghiên cứu, thiết kế, chế thử, bảo đảm sao cho chỉ « sau khi giá cả cũng như các vấn đề về qui cách, tiêu chuẩn của sản phẩm được Nhà nước duyệt, xí nghiệp mới tiến hành sản xuất hàng loạt » (điều 51 của dự thảo Điều lệ quản lý xí nghiệp).

Đối với khâu công nghệ, dự thảo Điều lệ quản lý xí nghiệp qui định: « Căn cứ vào các tiêu chuẩn, xí nghiệp phải xây dựng đầy đủ các qui trình, định mức, các qui định kỹ thuật khác để thực hiện..., phải xác định rõ qui trình công nghệ của các sản phẩm, bố trí máy móc, thiết bị hợp lý, bảo đảm cân đối các dây chuyền sản xuất, nhất là giữa các dây chuyền sản xuất chính và phụ trợ » (điều 25 và điều 52).

— Các tiêu chuẩn cũng là cơ sở để tiến hành kiểm tra chất lượng sản phẩm, để khen thưởng hoặc xử lý trong trường hợp xí nghiệp sản xuất sản phẩm có chất lượng tốt hoặc không đạt tiêu chuẩn. Điều 25 của dự thảo Điều lệ quản lý xí nghiệp qui định: « Việc kiểm tra kỹ thuật, kiểm tra chất lượng phải được tổ chức và thực hiện chặt chẽ từ khâu chuẩn bị sản xuất trong cả quá trình sản xuất, bảo đảm sản xuất ra thành phẩm cuối cùng đúng tiêu chuẩn chất lượng ».

Trách nhiệm của xí nghiệp đối với sản phẩm khi cung cấp cho người tiêu thụ được qui định rõ trong điều 27: « Các sản phẩm của xí nghiệp đưa ra tiêu thụ phải bảo đảm tiêu chuẩn chất lượng đã được qui định và phải có ký hiệu rõ phẩm cấp ».

Để khích lệ việc sản xuất sản phẩm có chất lượng tốt, trong điều 37 của dự thảo Điều lệ quản lý xí nghiệp có đề cập tới vấn đề « Xí nghiệp phải xây dựng và đưa cấp trên duyệt những chế độ, nội dung cụ thể về khen thưởng vật chất đối với những người có hiệu suất cao, làm ra sản phẩm có chất lượng tốt vượt tiêu chuẩn, tiết kiệm được nhiều nguyên liệu... ».

Còn đối với những trường hợp vi phạm tiêu chuẩn, điều 19 của Điều lệ công tác tiêu chuẩn hóa ở xí nghiệp công nghiệp đã qui định: « Những sản phẩm của xí nghiệp sản xuất không theo đúng tiêu chuẩn Nhà nước, tiêu chuẩn ngành hay tiêu chuẩn địa phương, tiêu chuẩn xí nghiệp đều không được tính vào khối lượng hoàn thành kế hoạch. Những sản phẩm này phải được xử lý theo qui định

(1) Quyết định số 26—CP ngày 21-2-1974 ban hành Điều lệ về kiểm tra chất lượng sản phẩm ở xí nghiệp công nghiệp quốc doanh.

riêng, không được xuất xưởng một cách tùy tiện. Giám đốc xí nghiệp và những người có trách nhiệm trực tiếp với sản phẩm trong xí nghiệp phải chịu trách nhiệm trước pháp luật về việc vi phạm tiêu chuẩn».

Để làm tốt công tác tiêu chuẩn hóa ở xí nghiệp, làm cơ sở cho việc thực hiện tốt dự thảo Điều lệ quản lý xí nghiệp, chúng tôi đề nghị các xí nghiệp, trước hết là những xí nghiệp thí điểm, cần lưu ý tiến hành khẩn trương một số công việc về tiêu chuẩn hóa như sau:

1. Tổ chức phổ biến và học tập Điều lệ công tác tiêu chuẩn hóa ở xí nghiệp công nghiệp cùng với dự thảo Điều lệ quản lý xí nghiệp cho tất cả cán bộ, công nhân viên trong xí nghiệp. Tổ chức thảo luận kỹ và bàn bạc biện pháp thực hiện trong đảng ủy, ban giám đốc, trong các cán bộ chủ chốt của xí nghiệp, trên cơ sở đó đưa vào phong trào thi đua xã hội chủ nghĩa những nội dung mới nhằm huy động mọi lực lượng trong xí nghiệp tham gia vào việc xây dựng tiêu chuẩn, phát huy sáng kiến trong việc thực hiện các biện pháp áp dụng tiêu chuẩn để mang lại hiệu quả thiết thực về năng suất lao động, về chất lượng sản phẩm, về tiết kiệm nguyên vật liệu, góp phần tạo cơ sở nội dung vững chắc cho việc quản lý xí nghiệp.

2. Nhanh chóng hình thành hoặc củng cố bộ phận chuyên trách tiêu chuẩn hóa ở xí

ngiệp với nhiệm vụ, quyền hạn theo đúng yêu cầu của chương V trong Điều lệ công tác tiêu chuẩn hóa ở xí nghiệp công nghiệp. Bộ phận này đặt dưới sự chỉ đạo trực tiếp của phó giám đốc kỹ thuật và chịu sự hướng dẫn về nghiệp vụ của các cơ quan tiêu chuẩn hóa cấp trên.

3. Xúc tiến xây dựng kế hoạch tiêu chuẩn hóa của xí nghiệp năm 1977 theo những hướng dẫn về phương pháp lập kế hoạch tiêu chuẩn hóa xí nghiệp nêu trong chương II của Điều lệ công tác tiêu chuẩn hóa ở xí nghiệp công nghiệp. Cố gắng trong năm 1977 đưa vào áp dụng tất cả những tiêu chuẩn đã ban hành có liên quan tới xí nghiệp, và tổ chức xây dựng đủ những tiêu chuẩn cần thiết cho quá trình quản lý sản xuất ở xí nghiệp. Kiên quyết không để tình trạng sản xuất ra sản phẩm nhưng không có tiêu chuẩn hoặc không đạt tiêu chuẩn.

Thực hiện tốt Điều lệ tiêu chuẩn hóa ở xí nghiệp công nghiệp trong quá trình tiến hành thí điểm áp dụng dự thảo Điều lệ quản lý xí nghiệp công nghiệp quốc doanh và dự thảo Chế độ thủ trưởng quản lý xí nghiệp công nghiệp quốc doanh là tạo được một bước chuyển biến mới trong công tác cải tiến quản lý xí nghiệp của chúng ta, góp phần bổ sung hoàn chỉnh cho việc xây dựng một chế độ quản lý mới trong giai đoạn cách mạng mới hiện nay.

ĐÍNH CHÍNH

Bài « Hướng trang bị kỹ thuật phục vụ cơ giới hóa nông nghiệp ở ta » — Tạp chí Hoạt động khoa học số 8 — 1976:

Thứ tự	Trang, cột, dòng (từ trên xuống)	Đã in	Nay sửa lại
1	Trang 6, cột 1, dòng 17	nếu có khả năng	mới có khả năng
2	Trang 6, cột 1, dòng 20	công cụ lấy nước tự động	công cụ lấy nước chủ động
3	Trang 7, cột 1, dòng 1	Một điểm nữa ... hoặc 150 × 400	Một điểm nữa, chúng ta cần lưu ý: việc san ủi thường phải dùng máy kéo xích cỡ trung và cỡ lớn, nhưng các loại máy này quá đắt và chi phí chăm sóc, sửa chữa rất lớn (giá máy xích gấp 2,6 lần và chi phí chăm sóc sửa chữa gấp 1,5 lần so với máy bánh bóm cùng cỡ công suất). Vì vậy việc kiến thiết đồng ruộng phải tính toán kỹ, nơi nào cần phải làm, nơi nào chưa nên, việc gì cần đến máy, việc gì có thể dùng sức người để tránh tình trạng đầu tư không hợp lý trong khi vốn có hạn.

Thành thật xin lỗi các bạn